

Додаток

до рішення обласної ради

07.10.2021 № 3

ЗВІТ*
облдержадміністрації щодо виконання
Комплексної програми розвитку малого і середнього підприємництва
в Запорізькій області на 2019-2020 роки, затвердженої рішенням обласної
ради від 14.03.2019 № 32, зі змінами та доповненнями
(далі – Комплексна програма)

Протягом 2019-2020 років в області проведено певну роботу щодо виконання основних завдань та заходів Комплексної програми.

У 2020 році Запорізька область, як Україна і весь світ, зіткнулася з новим викликом – пандемією гострої респіраторної хвороби COVID-19 (далі – COVID-19), яка змусила значно скоригувати пріоритети державної і регіональної політики. Зокрема, обласною владою було вжито ряд як швидких й оперативних, так і системних заходів, які були спрямовані на мінімізацію розповсюдження вірусу та забезпечення достатнього рівня спроможності медичної системи Запорізького регіону (у тому числі, пріоритетність розподілу бюджетних коштів на користь забезпечення медичних потреб). Внаслідок цього, зокрема, протягом 2020 року фінансування ряду запланованих заходів та проєктів Комплексної програми значно зменшилося або було призупинено.

I. Аналіз розвитку малого та середнього підприємництва

Розвиток підприємницької діяльності та ефективність його функціонування відіграє важливу роль у здійсненні економічних реформ і є головною рушійною силою, яка забезпечує формування стабільної економіки, зростання рівня життя населення та вирішення соціально-економічних потреб області.

Станом на 01.01.2021 кількість малих підприємств у Запорізькій області склала 14 692 одиниці, або 98,1 % відносно 2019 року (14 975 одиниць) та 102,2 % відносно 2018 року (14 375 одиниць).

Кількість середніх підприємств у 2020 році склала 654 одиниці, що на 0,5 % більше, ніж у 2019 році (651 одиниця), та на 10,5 % більше, ніж у 2018 році (592 одиниці).

Кількість фізичних осіб-підприємців станом на 01.01.2021 становила 70 118 осіб, або 99,7 % відносно 2019 року (70 329 осіб) та 99,5 % відносно 2018 року (70 475 осіб). Питома вага кількості підприємців, які здійснюють діяльність та сплачують податки, у 2020 році склала 97,3 % до усіх зареєстрованих фізичних осіб-підприємців.

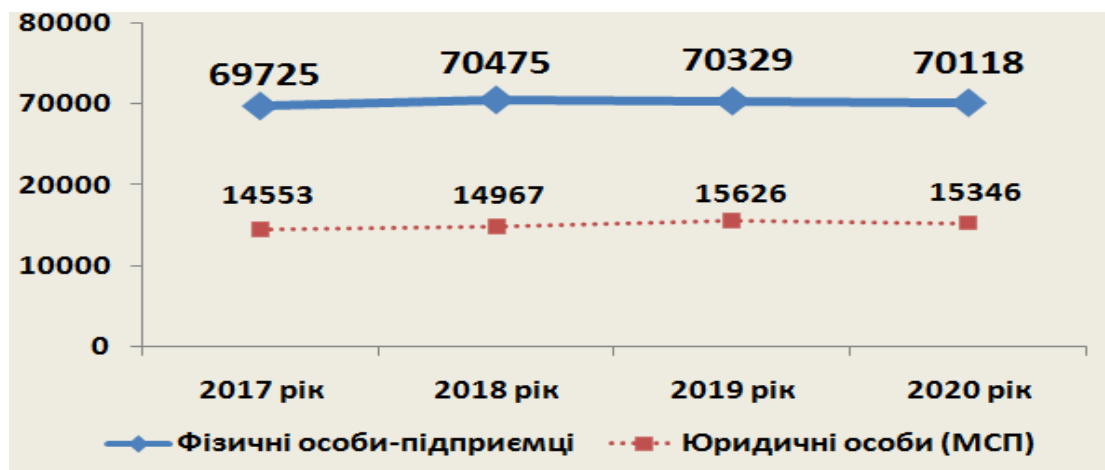
Динаміка кількості суб'єктів підприємництва в Запорізькій області протягом 2017-2019 років мала здебільшого тенденцію до зростання, а за

* Звіт підготовлено з урахуванням попередніх статистичних даних за 2020 рік, опублікованих на офіційному сайті Головного управління статистики у Запорізькій області (25.06.2021)

Продовження додатка

підсумками 2020 року – відзначається незначне скорочення (у т.ч. у зв'язку із запровадженням обмежувальних заходів на період дії карантину; зокрема, припинили діяльність фізичні особи-підприємці сфери обслуговування, туризму, розваг і харчування, які не мали фінансових запасів та були неспроможні виплачувати заробітну плату та податки).

Динаміка кількості суб'єктів підприємництва у 2017-2020 роках, одиниць

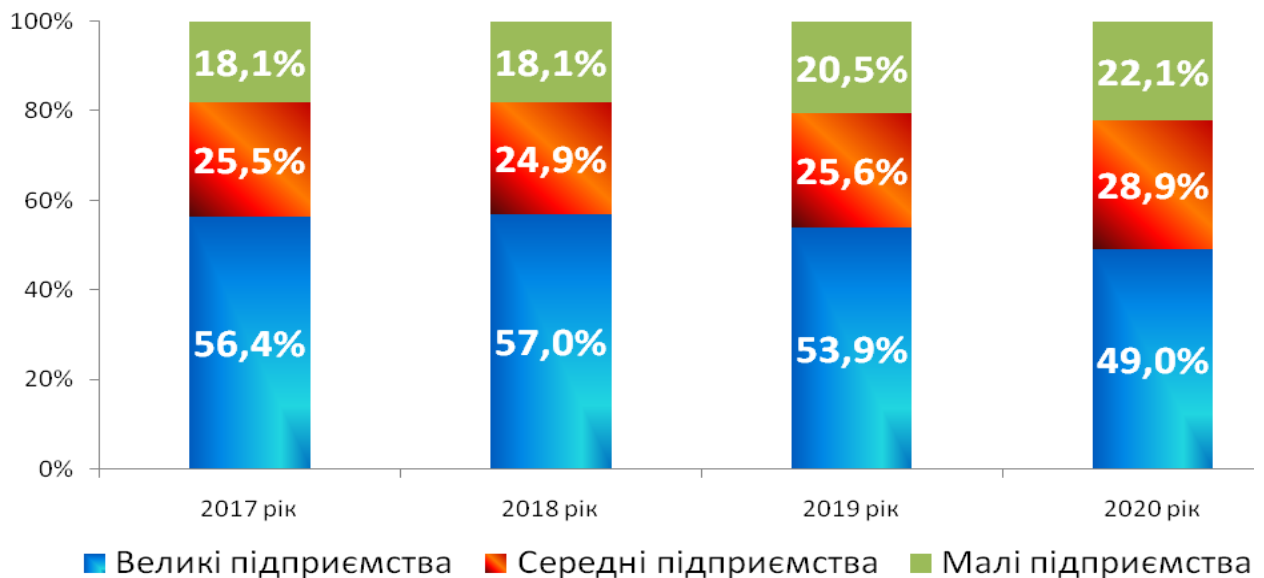
За структурою найбільша частка загальної кількості малих підприємств у 2020 році була зосереджена у сфері: оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 3 818 одиниць; сільського, лісового та рибного господарства – 2 672 одиниці. Середні підприємства найбільш зосереджені у сфері: промисловості – 231 одиниця; охорони здоров'я та надання соціальної допомоги – 107 одиниць; сільського, лісового та рибного господарства – 94 одиниці.

Структура малих і середніх підприємств за видами економічної діяльності у 2020 році, відсотки

Питома вага обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) малими та середніми підприємствами (далі – МСП) у загальному обсязі реалізованої продукції за 2020 рік збільшилася і склала 51 % (у 2019 році – 46,1 %, у 2018 році – 43 %), що пов'язано зі зменшенням кількості великих підприємств та значного скорочення обсягів їх виробництва. У грошовому виразі обсяг реалізованої продукції малими та середніми підприємствами збільшився у 2020 році на 9,3 % (154,1 млрд грн) порівняно з 2019 роком (141,0 млрд грн) та на 10,9 % порівняно з 2018 роком (139,0 млрд грн).

Питома вага обсягу реалізованої продукції малими, середніми та великими підприємствами Запорізької області у 2017 – 2020 роках, відсотки

Незважаючи на складні виклики, які постали у зв'язку з пандемією COVID-19, підприємці області в більшості змогли адаптуватися та переорієнтуватися відповідно до ситуації.

Так, кількість найманих працівників на малих підприємствах області станом на 01.01.2021 склала 64,7 тис. осіб, або 102,7 % до показника 2019 року (майже 63,0 тис. осіб) та 103 % до показника 2018 року (62,8 тис. осіб).

Кількість найманих працівників на середніх підприємствах склала майже 127,4 тис. осіб, або 109,5 % до показника 2019 року (116,3 тис. осіб) та 124,8 % до показника 2018 року (102,1 тис. осіб).

Кількість найманих працівників у фізичних осіб-підприємців у 2020 році порівняно з 2019 роком зменшилася на 14,7 % (що здебільшого пов'язано із впливом пандемії та запровадженням протиепідемічних обмежень, через які підприємці були вимушені скорочувати працівників) і склала 37,0 тис. осіб (у 2019 році – 43,4 тис. осіб), порівняно з 2018 роком – на 8,6 % (40,5 тис. осіб).

Кількість найманих працівників у суб'єктів МСП

у 2017-2020 роках, тис. осіб

Незважаючи на складні умови ведення бізнесу та карантинні обмеження 2020 року, залишився вагомим внесок суб'єктів малого і середнього бізнесу у формування доходів бюджетів усіх рівнів, обсяг надходжень від яких у 2020 році склав 12 222,5 млн грн (з них від: середніх підприємств – 5 264 млн грн (або 43,1 % від обсягу надходжень від суб'єктів МСП), малих підприємств – 4 897,7 млн грн (40,1 %), фізичних осіб-підприємців – 2 060,8 млн грн (16,8 %)), що на 16,9 % менше відповідного показника 2019 року (14 712,4 млн грн) та на 0,9 % більше відповідного показника 2018 року (12 113,2 млн грн).

Питома вага надходжень до бюджетів усіх рівнів від діяльності фізичних осіб-підприємців, малих та середніх підприємств у 2020 році склала 49,7 % (з урахуванням даних Офісу великих платників податків), що на 7,3 в.п. більше відповідного показника 2019 року (42,4 %) та на 6,5 в.п. – відповідного показника 2018 року (43,2 %).

II. Оцінка стану виконання заходів та проєктів Комплексної програми

На реалізацію заходів Комплексної програми в обласному бюджеті на 2019-2020 роки передбачено **8 196,0 тис. грн.** (у т.ч. на 2019 рік – 3 873,0 тис. грн, на 2020 рік – 4 323,0 тис. грн), з яких фактично профінансовано **2 410,5 тис. грн** (або 29,4 %), з них у 2019 році – 2 010,742 тис. грн, у 2020 році – 399,78 тис. грн (інформація щодо фінансування наведена у Додатку до звіту).

Протягом 2019-2020 років (враховуючи запроваджені Кабінетом Міністрів України протиепідемічні заходи та обмеженість фінансування у 2020 році) реалізовано або розпочато роботи з реалізації **27 заходів та проєктів** (із 41 запланованого). Серед них:

За напрямом «Покращення бізнес-середовища та удосконалення інфраструктури підтримки МСП» у рамках операційних цілей:

1) Поліпшення регуляторного середовища та впровадження «прозорих правил гри» при наданні адміністративних послуг бізнесу.

Облдержадміністрацією забезпечено проведення щоквартального моніторингу реалізації державної регуляторної політики в Запорізькій області (розпорядження голови облдержадміністрації від 19.04.2019 № 220). Протягом 2019-2020 років у Запорізькій області прийнято 322 регуляторних акта, з них:

5 – райдержадміністраціями;

45 – виконавчими комітетами міст обласного значення;

272 – виконавчими органами міст районного значення, об'єднаних територіальних громад, сільських, селищних рад.

Здійснено заходи з відстеження результативності 307 регуляторних актів, з них:

3 – облдержадміністрацією;

20 – райдержадміністраціями;

136 – виконавчими комітетами міст обласного значення;

148 – виконавчими органами міст районного значення, об'єднаних територіальних громад, сільських, селищних рад.

За ініціативою облдержадміністрації у рамках Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» та за участі представників Державної регуляторної служби України проведено, зокрема:

тренінг-презентацію «Як підвищити ефективність регуляторної політики за допомогою відкритих даних?», спрямований на підвищення рівня поінформованості представників регуляторних органів, бізнес-спільноти і громадськості про нові регуляторні інструменти;

регіональний семінар «Перевірки бізнесу: основні виклики після завершення мораторію» з метою визначення типових проблем, які виникають у суб'єктів господарювання під час проходження перевірок, та найпоширеніших порушень з боку представників контролюючих органів, а також обговорення можливих шляхів розв'язання таких проблем, запобігання і реагування на порушення.

Процеси децентралізації, які проходять в Україні, покликані зробити кращим життя українців практично в кожній сфері, і тому вони тісно пов'язані із реформуванням системи надання адміністративних послуг.

Головна мета реформи цієї системи – зробити послуги доступними, швидкими та якісними. На досягнення вказаної мети і спрямована відповідна робота облдержадміністрації. Так, на кінець 2020 року в Запорізькій області функціонувало 48 центрів надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП), створених у:

5 містах обласного значення (у м. Запоріжжі функціонує центральний офіс та 6 філій у районах міста);

11 райдержадміністраціях;

26 територіальних громадах (у 2020 році почали функціонувати 10 ЦНАПів у Василівській, Розівській, Пологівській, Якимівській, Федорівській, Тернуватській, Дніпрорудненській, Більмацькій, Новобогданівській та Кам'янсько-Дніпровській громадах).

Для максимального наближення послуг до громадян:

на територіях м. Мелітополь та м. Бердянськ, а також 8 громад (Берестівської, Комиш-Зорянської, Комишуваської, Михайлівської, Оріхівської, Павлівської, Пологівської та Широківської) працюють 28 віддалених робочих місць адміністраторів ЦНАПів;

у містах обласного значення, а також Гуляйпільській, Комиш-Зорянській, Розівській, Чернігівській та Якимівській громадах наявні мобільні кейси (надані за підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва «Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH», далі – GIZ) для надання адміністративних послуг, за допомогою яких маломобільні групи населення можуть отримувати адміністративні послуги, не відвідуючи ЦНАПи;

у Гуляйпільській громаді функціонує мобільний ЦНАП (спеціальний автомобіль, що працює як повноцінний офіс ЦНАП з метою надання послуг у форматі «єдиного вікна» безпосередньо на віддалених територіях, а також маломобільним групам населення).

Крім того, громади області активно залучали міжнародну технічну допомогу для втілення проєктів з розвитку ЦНАПів. За підтримки GIZ відкрито нове приміщення ЦНАПу Розівської громади.

Майже всі ЦНАПи, відкриті у 2019 році у територіальних громадах (крім Павлівської), були учасниками Програми «U-LEAD з Європою». Крім цього, в рамках цієї Програми вже діючі ЦНАПи м. Токмак, Берестівської та Комиш-Зорянської громад отримали допомогу з модернізації центрів (меблі, комп'ютерне обладнання, програмне забезпечення тощо).

Наприкінці 2020 року на державному рівні встановлені основні вектори напрямку формування мережі ЦНАПів, зокрема, передбачено поетапне створення ЦНАПів в усіх громадах до:

01.01.2022 – у всіх районних центрах (з урахуванням адміністративно-територіального устрою на 01.01.2020), водночас, ЦНАПи при райдержадміністраціях мають бути ліквідовані (не пізніше 31.12.2021);

01.01.2023 – у громадах з населенням понад 10 тис. осіб;

01.01.2024 – у громадах з населенням до 10 тис. осіб. При цьому такий обов'язок для найменших громад передбачається забезпечити державною підтримкою.

З кожним роком спостерігається тенденція зростання кількості отриманих громадянами адміністративних послуг, що свідчить про ефективність та розвиток системи надання адміністративних послуг в регіоні. За підсумками 2019-2020 років адміністраторами ЦНАПів області надано понад 751,6 тис. адміністративних послуг;

2) Створення реального доступу до фінансування для МСП. Нові можливості.

У рамках виконання заходу «Забезпечення фінансування на безповоротній основі переможців конкурсу бізнес-планів учасників мережі бізнес-інкубаторів Запорізької області відповідно до Порядку» у 2019 році на конкурсній основі переможцем визначено бізнес-план зі створення навчально-виробничого центру 3-d друку.

За результатами напрацювань Державної організації «Регіональний фонд підтримки підприємництва в Запорізькій області» у сфері розвитку сільського, зеленого туризму у 2019 році міжнародними партнерами прийнято рішення про початок реалізації проєкту «SerTour II», націленого на створення туристичних кластерів у партнерських регіонах, а також на впровадження нових методів по залученню бізнесу у сферу агротуризму. Так, протягом 2019-2020 років організовано менторський супровід 20 підприємців туристичної сфери щодо комплексного аналізу їх діяльності за бізнес-моделлю CANVAS і методикою RADAR, розробки та впровадження поетапного плану із започаткування ними нового напрямку бізнесу;

3) Розширення та удосконалення системи надання послуг для суб'єктів МСП через інноваційний розвиток інфраструктури підтримки бізнесу.

У 2019 році забезпечено підтримку 2 діючих бізнес-інкубаторів (на базі Національного університету «Запорізька політехніка» та КВНЗ «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР), а також відкриття 2 нових бізнес-інкубаторів: академічного на базі «Бердянського державного педагогічного університету» та виробничого на базі ДНЗ «Багатoproфільний центр професійно-технічної освіти».

Для формування майданчиків з обміну досвідом між підприємцями та провідними експертами, організації освітніх заходів та розвитку підприємницьких ініціатив, просування продукції власного виробництва на нові ринки збуту у 2019 році при Запорізькій торгово-промисловій палаті створено «Бізнес-акселератор, сфокусований на експортоорієнтованих МСП» (для потенційних експортерів) та бізнес-центр в Широківській громаді (для підприємців у сільській місцевості).

Крім того, у 2020 році за ініціативи облдержадміністрації Запорізьку область визначено однією з чотирьох областей, в яких створено пілотну мережу інформаційних пунктів підприємця (далі – ІПП). Так, за участі Офісу розвитку малого і середнього підприємництва SMEDO відкрито ІПП на базі центрів надання адміністративних послуг м. Мелітополь та смт Веселе (20.02.2020), а також м. Запоріжжя (21.02.2020). Протягом 2020 року консультантами ІПП надано 1453 консультації з основних питань ведення господарської діяльності, участі у державних та місцевих програмах розвитку підприємництва, законодавчих змін щодо умов ведення бізнесу тощо.

За напрямом «Поглиблення галузевої спеціалізації у сфері МСП» у рамках операційної цілі:

«Розвиток внутрішнього туризму».

У рамках реалізації пілотних проєктів «Оцінка садіб та видача сертифікатів якості міжнародного зразку» та «Зелене кільце Мелітопольщини – перший кластер зеленого туризму в Запорізькій області» у 2019 році забезпечено активну підтримку підприємництва у сфері сільського, зеленого туризму. Так, розроблено туристичні маршрути, тури вихідного дня та проведено 2 майстер-класи для власників зелених садіб, 21 об'єкт агротуризму отримав сертифікати якості туристичних послуг.

За напрямом «Інклюзивний розвиток бізнесу, ресурсне та інформаційне забезпечення» у рамках операційних цілей:

1) Активізація залучення окремих верств населення до підприємницької діяльності.

У 2019 році проведено битву стартапів «Young business generation», на якій молоді учасники отримали менторське наставництво для доопрацювання бізнес-проектів та належної їх презентації перед потенційними інвесторами.

За фінансової та організаційної підтримки обласної влади проведено фестиваль бізнес-ідей «StartUp Fest-2019», під час якого учасники змогли представити свої ідеї досвідченим бізнес-менторам та інвесторам. Переможці отримали фінансові винагороди на реалізацію власних ідей.

Також, у 2019 році впроваджено реалізацію проектів «Подолай себе» та «Етносело – адаптація окремих верств населення (у т.ч. осіб з інвалідністю) до роботи в сфері зеленого туризму», які направлені на соціалізацію осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення через зайняття підприємницькою діяльністю;

2) Підвищення рівня конкурентоспроможності місцевих товаровиробників.

Забезпечено інформаційну підтримку місцевих товаровиробників (соціальна реклама, сюжети на місцевому телебаченні, публікації у ЗМІ): у 2019 році на конкурсній основі переможцями визначено 2 компанії (ТОВ «МЕДІАГРУП «АЛЕКС.ЮА» та ТОВ «Радіостанція «Великий Луг») для висвітлення актуальної інформації про місцевих товаровиробників на телебаченні та на радіо (загалом 15 теле- та радіопрограм).

У 2019 році проведено фестиваль «БІЗНЕС-FEST «Покровський ярмарок у м. Мелітополі» з метою популяризації місцевих товаровиробників, до участі у якому залучено понад 40 суб'єктів господарювання, які представили широкому загалу власні продукти та послуги.

Протягом 2019-2020 років Запорізькою торгово-промисловою палатою забезпечено пільгову участь представників МСП у виставкових заходах, які проводяться як на території України, так і за кордоном;

3) Підвищення професійного рівня та обізнаності представників МСП.

У 2019 році під час реалізації проекту «Налагодження коопераційних зв'язків у сільській місцевості» проведено 3 освітні заходи щодо кооперації підприємців на селі.

За результатами впровадження проекту «Потенціал» – Перший бізнесХАБ на Запоріжжі» для 148 учасників проекту проведено 17 теоретичних модулів.

У рамках проекту «Підвищення професійного рівня обізнаності СПД у розвитку бізнесу» Запорізькою торгово-промисловою палатою протягом 2019-2020 років проводилися інформаційні заходи та тренінги з нарощування та підвищення кваліфікаційної спроможності управління бізнесом на практиці, у тому числі через зміцнення компетенцій СПД під керівництвом жінок.

Фахівцями органів Державної податкової служби у Запорізькій області протягом 2019-2020 років проведено 180 семінарів та практикумів для представників малого та середнього бізнесу з питань застосування положень

Податкового Кодексу України та законодавства щодо сплати ЄСВ, до участі у яких залучено понад 4 300 учасників – суб'єктів підприємницької діяльності.

Крім того, за сприяння обласної влади протягом 2019-2020 років у форматі відкритого діалогу організовано низку масштабних заходів, спрямованих на розв'язання нагальних проблем бізнесу, серед них:

7 засідань обласної координаційної ради з питань розвитку підприємництва, 5 засідань Запорізької регіональної ради підприємців, а також зустріч представників малого та середнього бізнесу із обласною владою і правоохоронними та контролюючими органами, під час яких, у тому числі, розглянуті питання, пов'язані з детінізацією розрахунків у сфері торгівлі та послуг; стабілізацією функціонування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування; програмами державної підтримки малого та середнього підприємництва в області; призначенням перевірок дій представників владних структур тощо. За їх результатами облдержадміністрацією, зокрема, направлені звернення керівництву АТ «Ощадбанк» та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, щодо повернення сум переоплат споживачам електричної енергії; Кабінету Міністрів України – щодо посилення адміністративної відповідальності за здійснення торгівлі у невстановлених місцях; народним депутатам Верховної Ради України від Запорізької області – щодо посилення відповідальності за злочини, пов'язані із розбійними нападами на представників малого та середнього бізнесу тощо;

зустріч Прем'єр-міністра України із представниками бізнес-спільноти, під час якої підприємці відзначили проблеми, які турбують бізнес області, зокрема стосовно нових правил застосування РРО, блокування реєстрації податкових накладних тощо, а також надали свої пропозиції щодо їх вирішення;

регіональний форум малого та середнього бізнесу «ВІД НАС», за результатами якого до центральних та регіональних органів влади направлено резолюцію форуму з пропозиціями щодо: залучення представників бізнесу та їх об'єднань до участі у прийнятті рішень з питань карантинних обмежень; реформування спрощеної системи оподаткування; відтермінування положень норм законодавства, спрямованих на запровадження РРО; запровадження додаткових заходів з підтримки бізнесу в період карантину тощо.

III. Підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва у період карантину та обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19

Підтримка суб'єктів МСП, які постраждали внаслідок дії протиепідемічних заходів, стала у 2020 році одним із найважливіших завдань центральних та місцевих органів влади.

Зокрема, з боку держави для підтримки суб'єктів підприємництва Кабінетом Міністрів України забезпечено запровадження *державної програми «Доступні кредити 5-7-9%»*, у рамках якої діє механізм рефінансування. Облдержадміністрацією організовано масштабну регіональну зустріч з

представниками підприємницьких кіл щодо можливостей та вимог до участі у програмі. Як результат, станом на 26.02.2021 Запорізька область посідала 9 місце серед регіонів України за кількістю укладених договорів із підприємцями (380 договорів на загальну суму 747 млн грн).

Крім того, у 2020 році задля подолання негативних наслідків, які виникли під час карантину, на державному рівні запроваджено абсолютно нові механізми фінансування, серед яких:

надання фінансової допомоги у розмірі 8 тис. грн фізичним особам-підприємцям, які призупинили свою діяльність через карантинні обмеження в «червоних» зонах, а також їх найманим працівникам. За оперативними даними цю допомогу протягом 2020 року отримали 17 911 осіб на загальну суму 143,2 млн грн (у т.ч.: 9 834 фізичних осіб-підприємців – на суму 78,6 млн грн; 8 077 найманих працівників – 64,6 млн грн);

допомога по частковому безробіттю на період карантину, яку отримали 7 622 роботодавця області (у т.ч. 6 508 фізичних осіб-підприємців) на загальну суму 85,2 млн грн;

одноразова матеріальна допомога юридичним особам, яку отримали 10 044 працівника 402 підприємств на загальну суму майже 44 млн грн.

Облдержадміністрацією спільно із органами місцевого самоврядування опрацьовано питання запровадження додаткових стимулюючих заходів щодо підтримки підприємництва.

Так, відповідно до пропозицій облдержадміністрації у 2020 році окремими органами місцевого самоврядування області (Запорізькою, Бердянською, Енергодарською, Мелітопольською, Токмацькою, Пологівською міськими радами та Чернігівською селищною радою) власними рішеннями було запроваджено компенсацію відсоткових ставок за отриманими кредитами; скасовано сплату єдиного податку для фізичних осіб-підприємців, які належать до окремих груп платників податків; зменшено або встановлено нульову ставку податку на об'єкти нежитлової нерухомості; зменшено розмір орендної плати за користування майном, що перебуває у комунальній власності територіальних громад; зменшено розмір плати за тимчасове користування місцями розміщення рекламних засобів, які перебувають у комунальній власності територіальних громад тощо.

У 2021 році облдержадміністрацією продовжено налагодження постійної взаємодії з представниками громад щодо впровадження ними дієвих заходів із підтримки підприємництва на місцевому рівні, та надається відповідна методична допомога. Водночас, питання щодо реалізації цих заходів відповідно до законодавчих норм є виключними повноваженнями органів місцевого самоврядування.

Виконувач обов'язків директора
Департаменту економічного
розвитку і торгівлі облдержадміністрації

Юлія МАШ'ЯНОВА